

Skipulagsstofnun
Þórdís Stella Erlingsdóttir
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 31. maí 2023
UST202304-107/B.S.
10.05.01

Efni: Landfylling í Straumsvík og efnistaka í Rauðamelsnámu. Umsögn

Vísað til erindis Skipulagsstofnunar dags. 13. apríl sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Helstu framkvæmdaþættir eru 10 ha landfylling í Straumsvík, grjót úr Rauðamelsnámu 100.000 m³ og efni sótt í sjó 180.000 m³. Í greinargerð kemur fram að 104.095 m³ rúmmál efnis verði tekið úr Rauðamelsnámu. Ekki er ljóst hvaða efni hér er um að ræða, hvort þetta eru lausefni og kjarni annað en stórgrýti?

Fram kemur í greinargerð að hér sé um fyrsta áfanga framkvæmda sem gjörbreyta munu svæðinu með landfyllingum, efnistöku og nýjum byggingalóðum sunnan Reykjanesbrautar.

Umhverfisstofnun telur að hér sé einungis um upphaf framkvæmda á svæðinu og er óljóst hvernig landfyllingin muni nýtast og hvað skilgreinir stærð hennar og mun það ekki koma í ljós fyrr en síðar. Umhverfisstofnun vill benda á að við landfyllingar í öðrum og þriðja áfanga er ekki útilokað að meira efni verði sótt í Rauðamelsnámu. Ef svo er ætti að skoða heildar efnistöku úr námunni. Að mati Umhverfisstofnunar þarf að gæta varúðar þannig að grunnvatn mengist ekki vegna viðkvæms lífríkis í Straumstjörnum. Því ætti strax í upphafi að skoða heildar efnistöku, vinnsludýpi og fleira sem gæti haft neikvæð áhrif á grunnvatn.

Hér er verið að hefja framkvæmdir sem munu umturna öllu svæðinu norðan og sunnan Reykjanesbrautar við Straumsvík. Fyrirhuguð er gríðarleg vatnstaka og er vandséð hvernig slík vatnstaka muni viðhalda því ástandi vatns og sjávar sem gerir t.d. Straumstjarnir svo merkilegar. Umhverfisstofnun sér ekki neina knýjandi ástæðu fyrir því að hefja þarna framkvæmdir í flýti og meta einungis umhverfisáhrif seinni áfanga. Skoða þarf vel allt málið frá upphafi hvort allar fyrirhugaðar framkvæmdir og niðurdæling úrgangs frá Evrópu sem þurfa mun gríðarlegt magn af vatni sé í raun góð nýting á þessu vatni sem gæti mögulega nýst sem neysluvatn seinni tíma.

Umhverfisstofnun vekur athygli á að fyrsta vatnaáætlun Íslands var staðfest í apríl 2022 á grunni laga um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Markmið laganna er að vernda allt vatn (yfirborðsvatn og grunnvatn) og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar.

Jafnframt er lögunum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns sem og langtímavernd vatnsauðlindarinnar.

Samkvæmt reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun eiga öll vatnshlot að ná umhverfismarkmiðum sínum og ástand þeirra má ekki rýrna. Gerist slíkt þarf að setja fram aðgerðir til að draga úr álagi á vatnshlotið með það að markmiði að bæta ástandið.

Vatnshlotin sem um ræðir eru grunnvatnshlotið Straumsvíkurstraumur nr. 104-265-G og strandsjávarhlotið Straumsvík-Kjalarnes nr. 104-1391-C. Í skýrslu sem Veðurstofa Íslands vann fyrir Umhverfisstofnun¹ um grunnvatnshlot sem kunna að vera undir marktæku álagi vegna vatnstöku er Straumsvíkurstraumur þar metinn undir miklu álagi miðað við þáverandi nýtingu og gögn.

Ástand vatnshlotanna tveggja hefur ekki verið metið vegna skorts á gögnum og því ekki ljóst hvort þau nái umhverfismarkmiðum sínum. Ástandið þarf að vera þekkt áður en frekari framkvæmdir fara fram á svæðinu og skal því framkvæmdaraðili vakta gæðapætti í strandsjó og grunnvatni áður en leyfi fyrir framkvæmdum fæst svo hægt sé að staðfesta vistfræðilegt og efnafræðilegt ástand strandsjávarhlotsins og magnstöðu og efnafræðilegt ástand grunnvatnshlotsins.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að varp dýpkunarefna og náttúrulegra óvirkra efna í hafið, þ.e. fastra jarðefna, er háð leyfi Umhverfisstofnunar í samræmi við 9. gr. laga nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda. Með umsókn um varp í hafið þurfa stofnuninni að berast upplýsingar samkvæmt viðauka I við leiðbeinandi reglur um meðferð dýpkunarefnis.

Að teknu tilliti til ofangreindra atriða telur Umhverfisstofnun að hér sé verið að hefja mikla mannvirkjagerð sem ef gengur eftir mun hafa umalsverð áhrif á landslag, grunnvatn og mögulega lífríki Straumtjarna og ætti því að skoðast í heild með seinni áföngum framkvæmdarinnar.

Umhverfisstofnun telur að ekki sé unnt að réttlæta umtalsverð- og óafturkræf umhverfisáhrif á Íslandi í því skyni að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda í öðrum löndum nema fyrir liggji samningar stjórnvalda um slíkar aðgerðir.

Með hliðsjón af ofangreindum atriðum telur Umhverfisstofnun líklegt að umrædd framkvæmd muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér og telur því stofnunin framkvæmdina háða mati á umhverfisáhrifum.

Virðingarfyllst

Björn Stefánsson,
sérfræðingur

---

¹ Veðurstofa Íslands 2020. [Tillögur að grunnvatnshlotum sem kunna að vera undir marktæku álagi vegna vatnstöku og/eða endurnýjunar af mannavöldum.](#)

Axel Benediktsson,
sérfræðingur